

תלמידי הכתבים I

השאלות אשר הוצגו לנו ביום זה הן שאלות אשר הוצגו לנו ביום זה. השאלות אשר הוצגו לנו ביום זה הן שאלות אשר הוצגו לנו ביום זה. השאלות אשר הוצגו לנו ביום זה הן שאלות אשר הוצגו לנו ביום זה.

בשבוע העבר לא יכולתי לגמור הערתי מפני דוחק הזמן. הפעמון היה מצלצל באמצע דבורי והכרתי לחשוך את ההשלמה לשעה זו. הרעיון אשר התעורר רגליו משאו של מר הנדלר, יש לו חשיבות בפני עצמה וכדי הוא לעמוד עליו בכבוד ראש.

הנה השעה הזאת אינה מוקדשת לשתרון השאלות הנוגעות ליסודי התורה והאמונה, רק לשוחות שונות; אשר העודתן להתרגל על ידן בבדבור העברי, אמנם מרגיש אני כנפשו, שעלי לבאר נקודה אחת מיסודי דתנו, אשר היתה בימינו מבלי משים לאבן פנה במחלקה ידועה של שאלות היום ושאלות העתיד. הנקודה הזאת היא, שתורת ישראל ואמונתו עומדת לגמרי, כאשר כבר העירותי בשבוע העבר, ברשות עצמה ואין קיומה תלוי בתנאים שמחוצה לה. העקר הזה מתבטא גם במלים "נצחיות התורה", "נצחיות עם ישראל" השנורות מאד במפרות חוקרינו מימי קדם. להגבלת העקר הזה יש לה חשיבות מיוחדת בזמננו, בהיות שרעיון קדמון אחד לבש צורה חדשה והובע לעצמו מקום מרכזי בחיי ישראל והוא הרעיון העיוני במובן פולטימי-לאומי.

מבלי שום לב אל הפרטים, אוכל להחליט בדרך כלל, שאין לנו עיקר גדול באמונתנו כקיומה של התורה ברשות עצמה. לוא היתה התורה תלויה באויה מן התנאים שמחוצה לה, מי יודע מה היתה גורלה במשך שלשת אלפי שנות קיומה. כמה חלופות עברו עלינו במשך העבר הארוך הזה? כמה השתנו תנאי החיים במשך הדורות הרבים האלה? כמה תמורות הביאו התקופות השונות על כל עמי תבל בכלל ועל בני ישראל בפרט? ואיך היתה יכולה להתקיים תורה קשורה בתנאי מיוחד ושבועה לפי טעם אינו תקופה מיוחדת? אין אני יכול לתת יתרון בענין זה אפילו למאה החמש עשרה או למאה העשרים. כיו מה שנועד לחיות חיי נצח אינו יכול להתלות בהוראות שעה. - ואין אני יכול לומר על היסוד הזה אפילו בנוגע להציוניות אף כי חבת ציון בדרך כלל הוא הרעיון היותר קדמון ויקר בעיני כל ישראל - כמובן בלי תמונתה הפוליטית - ואפילו הציוני היותר נלהב, כל עוד שרגשותיו אינן מקלקלות את פני האמת ההיסטורית, אינו יכול להשתמש מהכרת היסוד הזה. ממתן תורה ועד היום הזה עברו יותר משלשת אלפים ושתי מאות שנה

וקרוב לאלפים שנה אנחנו חיים בחוצה לארץ. תחלתה של התורה
 היתה במדבר במקום הפקר שאינו נכנע לשום ממשלה ואין לו
 תקנות מדונה כלל. הרחקת עבודה זרה מלב כלל ישראל נתאשרה
 ונתקיימה בגלות בבל. שם נשנה ונתחם התלמוד שנעשה לקו
 ולמשקלה לכל הדורות הבאים, ארץ ספרד הולידה את טובי
 חכמי ישראל, את משורריו המצויינים, את מוריו הגדולים
 בכל ענפי החקר וההלכה. ארץ צרפת גדלה את רש"י ובעלי
 התוספות. ארץ אשכנז נתנה לנו את בעלי המנהגים ואת בוני
 מגדל חכמת ישראל היותר מפוארים. בפולין ורוסיה קם כל
 התלמוד לתחייה. ומי זהין להחלוט אפילו על צד המליצה שתורת
 ישראל ואמונתו נחלית בהתנועה הציונית ולהשנות השאלה אל
 דברו אליהו הנביא: אם ה' הוא האלהים לכו אחריו ואם הבעל
 הוא האלהים לכו אחריו? --- מליצות כאלה מסוכנות מאד
 מפני שאינן אמתיות רק מתפארות במיטב השיר, כי נועם פ'
 עלצולן מטה מבלו משום את פנו האמת מבלו אשר השומעים
 ירגישו בעיקול המשפט שנעשה במתכוון או שלא במתכוון.
 שיסו נא לב אל מליצת אליהו שנאמרה בהך הכרמל במובנה
 הפשוט ושהושאלה מטר הנדלר להמליץ בה את מנהג הציונים
 ומתנגדיהם. שתי המחנות, אשר אליהו עמד בפניהם, עובדי ה'
 ה' ועובדי הבעל, שניהם היו בארץ ישראל, שניהם היו לאומים
 ובכל זאת נפתחה לפניהם השאלה "עד מתי אתם פוסחים על שתי
 השעיפוכים", הרי שהאמונה המתורה לא היתה קשורה ודבוקה
 בקנינה הגשמי של הארץ. ואולם אתם ידעתם הוטב שאליהו לא
 היה הנביא היחיד אשר עלה בידו שהציוניות והתורה אינם
 דבר אחד ממש. ואפילו אם יתכן שהיה איזה תנאי בין שני
 הקנינים האלה, הרי על כל פנים לא ציון היה תנאי לתורה,
 רק בהפך התורה היתה תנאי לציון, כי כן אמר משה בהזחירו
 את ישראל על קיום התורה (ויק' י"ב, כה) ולא תקיא הארץ
 אתכם כבמאבט אותה כאשר קאה את הגזי אשר לפניכם. אמנם
 התורה עמדה בתקפה בלי כל תנאי, כי כן אמר משה במקום אחר
 (דבר' ד, כז-כט) והפויץ ה' אתכם בעמים ונשאתם מתי מספר
 בגוים אשר ינהג הן אתכם שמה. ובקשתם משם את ה' אלהיך
 ומצאת בו תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך.
 סוף דבר, התורה היא סגלתנו היחידית, אשר קיומה
 ונצחיותה אינה תלויה לא בארץ ולא במדינה, לא באהבת העמים
 ולא באיבתם, לא בעתות השקט ולא בחרב ומלחמה, רק בקיום

ישראל בכל מקום שהוא. התלות התורה בארץ הוא דבר במל
מעיקרו בדברו משה ושאר הנביאים. כשבא הדבר בראשונה לפסק
הלכה בימי חורבן הבית הראשון, קרא ירמיה לאנשי הגולה
(ירמ' כט, ד-ו) כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לכל הגולה
אשר הגלותי מירושלים בבלה, בנו בתים וישבו ונטעו גנות
ואכלו את פריה, קחו נשים והולידו בנים ובנות... ואל תמעמו
ודרשו את שלום העיר אשר הגלית אתכם שמה והתפללו בעדה
אל ה' כי בשלומה יהיה לכם שלום. - כשבא הדבר שנית לפסק
הלכה בימי אמפסיונום וטיטוס קיסר, אז לא הציל רבן יוחנן
בן זכאי מן העיר הקדושה שהיתה אז למאכלת אש עם כל
סממדיה רק את התורה עם מתי מספר משרידי תלמידיו ועם הדבר
המצער הזה המתנועע בקל ממקום למקום הציל את כל היהדות.
גם אנחנו אין לנו מגלה אחרת להציל בה את היהדות בעתיד
רק התורה עם תלמידיה הנאמנים לה ולתוכנה הנצחי בכל לב
ונפש. בה ראה עתידות עמנו גם ר' עקיבא, למרות היותו
ציוני גדול ומסר נפשו על הרעיון הזה. ועליו אני רומז
ביחוד לפניכם שתזהרו מאד בדבריכם, שמרו תורת ישראל
בטהרתה והויתה הפשוטה מכל תנאים שבעולם, ולא תלכו אחרי
כללים בנויים על מציאות יפות ועל רגשים נלהבים, כי
מימיו של ר' עקיבא ועד היום הזה עברו לערך אלף ושמונה
מאות שנה, תקופה ארוכה מאד להחזקת פסק הלכתן של משה,
ירמיה ור' יוחנן בן זכאי, ושלא לתלות קיום תורת ישראל
ואמונתו הנצחית בשום קנין חיצוני שבעולם ואפילו בקנין
שחביב הוא על כלנו, אף שאין אנחנו אדוקים בציוניות
פוליטית. שמעו נא אל רעם התותחים החוצבים להכות אש בהר
סיני ובמקומות הקדושים אשר אבותינו שכנו שם לפני
ונביאינו דרשו בה חקי צדק ודרכי שלום ותוכחו לדעת, שגם
בין העמים ישנן אוהבי ציון אהבה פוליטית ולמרות רצונכם
תצלענה מאזני העקיבות שבזמננו המלות הנושנות של ר'
יוחנן בן תורת (ירוש' הפניית פ"ד ה"ה. דף סה, ד שורה כ)
יעלו עשבים בלחיוך ועדיין בן דוד לא יבוא.

יחיאל משה רבן אהרן